

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מכירת תשמישי קדושה לצרכי חולין

כ"ה ב' **משנה:** בני העיר שמכרו רחובה של עיר (שיש בו קדושה כדלהלן), לוקחין בדמיו בית הכנסת. (מכרו) בית הכנסת, לוקחין תיבה. תיבה לוקחין מטפחות. מטפחות יקחו ספרים (נביאים וכתובים). ספרים לוקחין תורה.

(המשך **משנה:**) אבל אם מכרו תורה, לא יקחו ספרים (שמעלים בקודש ולא מורידים). (מכרו) ספרים לא יקחו מטפחות. מטפחות לא יקחו תיבה. תיבה לא יקחו בית הכנסת. בית הכנסת לא יקחו את הרחוב. וכן במותריהן (מכרו) ספרים ולקחו ממקצת הדמים תורה, לא יקחו מן המותר דבר שקדושתו פחותה).

כ"ו א' בני העיר שמכרו רחובה של עיר. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו דברי ר' מנחם בר יוסי שתומתאה. אבל חכמים אומרים: הרחוב אין בו משום קדושה. ור' מנחם בר יוסי מאי טעמיה? הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ובמעמדות. ורבנן, ההוא אקראי בעלמא (אינו תדיר).

(שנינו:) בית הכנסת לוקחין תיבה. אמר רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן: לא שנו אלא בית הכנסת של כפרים. אבל בית הכנסת של כרכין, כיון דמעלמא אתו ליה לא מצו מזבני ליה, דהוה ליה דרבים (והכל בעליהם, ואין בני העיר לבדם בעלים להם).

אמר רב אשי: האי בי כנישתא דמתא מחסיא, אף על גב דמעלמא אתו לה, כיון דאדעתא דידי קאתו, אי בעינא מזבנינא לה.

אמר רבא: לא שנו, אלא שלא מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר. אבל מכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר (פקעה קדושה מן החפץ ומן הדמים, ומותר לעשות מהם כל רצונם), אפילו למישתא ביה שיכרא (לקנות בדמים ולעשות שיכר לשתות) שפיר דמי.

כ"ז ב' רבינא הוה ליה ההוא תילא דבי כנישתא אתא לקמיה דרב אשי, אמר ליה: מהו למיזרעה? אמר ליה: זיל זבנינא משבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, וזרעה.

שיטות הראשונים

מכירה לשם קניית דבר שקדושתו שווה: כתב רבינו אפרים שאסור למכור דבר בשביל לקנות בו דבר אחר השווה לו בקדושה, מלבד ספר תורה שאין לו עליו אחר. את דבריו הביאו ראשונים רבים. דעת רבינו יונה ורשב"א כתב שמותר לקנות דבר השווה בקדושה.¹ המאירי כתב שמותר רק בדיעבד. השו"ע כתב שיש מי שמתיר ויש מי שאוסר.²

חומשים ונ"ך: רש"י ור"ן ביארו שספרים היינו נביאים וכתובים, ועל פי זה הסיק הר"ן שאין הבדל בקדושה בין נביאים

1. וכתב הב"י בשם המהר"י אבוהב שכן משמע מהטור, שכתב אבל איפכא להורידן מקדושתן לא, משמע דלא קפדינן אלא שלא יורידם מקדושתן אבל לקנות כיוצא בהם שרי. והמג"א (ס"ק ז) הבין כך מדברי הרמב"ם שכתב (הל' תפילה יא, יז) "בני הקפדן שפצו למכור בית הקנסת שלהן: או לבנות בידמים בית הקנסת אחר", משמע שיכולים למכור בשביל לבנות בית כנסת אחר.

2. או"ח קנגד. וכתב המשנ"ב (ס"ק יא) שאף המתירים לא התירו אלא בדיעבד. מקורות: רבינו אפרים (הו"ד ברז"ה ור"ן וראשונים רבים). רז"ה (ז א בר"ף, ד"ה כתב הר' אפרים).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לכתובים.³ הרמב"ם כתב שספרים היינו חומשים. והשו"ע כתב שאם מכרו מטפחת, לוקחים בדמיה ספרים, דהיינו חומש, וכן נביאים וכתובים.⁴

בית הכנסת של כרכים: תוספות (תירוץ ב), ראבי"ה, אור זרוע, ור"ן הסבירו שאי אפשר למכור, בגלל שרבים השתתפו בבנינו, והמכירה צריכה להיות גם על דעתם.⁵ ולפי זה, כתבו ראבי"ה ואור זרוע, שאם ברור שבני העיר בנו משלהם, הם יכולים להחליט למכור. רמב"ם, תוספות (תירוץ א), ורא"ש הסבירו שבגלל שהקדישו על דעת רבים, לכן קדושתו חמורה, ואי אפשר למכור אפילו אם רק בני העיר השתתפו בבנינו.⁶ וכן פסק השו"ע.⁷

בית הכנסת של כפרים, שהשתתפו אחרים בבנינו: בית כנסת של כפרים שבנו אותו אנשים נוספים שאינם מבני הכפר, דעת הראבי"ה שגם במקרה זה יכולים למכור אותו.⁸ האור זרוע כתב שאינם יכולים למכור.⁹ והרמ"א פסק כראבי"ה.¹⁰

אי בעינא מזבנינא ליה: כתב הר"ן שההיתר למכור בית כנסת של כרכים כשהוא נבנה על דעת אדם יחיד, אינו אלא כשהציבור מרשים זאת גם כן.¹¹ וכן פסק השו"ע.¹²

- ומשמע ממתניתין, דנביאים וכתובים כי הדדי נינהו. דספרים תנינן סתמא, ולא מפלגינן ביניהו כלל. ולענין הנחה נמי משמע לקמן דמשוויה שווא אהדדי. ר"ן.
- או"ח קנגב. וכתב המשנ"ב (ס"ק ו) שחומשים שווים לנ"ך רק לענין היחס למטפחות ספר תורה, שכולם קדושים ממטפחות. אך חומשים קדושים מנ"ך. ולכן, אסור לקנות בדמי חומשים נביאים וכתובים. מקורות: רש"י (כ"ו א', ד"ה לוקחין). ר"ן (ז א ברי"ף, ד"ה מטפחות; ז ב, ד"ה וכן). רמב"ם (הל' תפילה יא, ד).
- והכי מוכח בירושלמי דגרסינן התם: רבי שמואל בר נחמני בשם רבי נתן: הדא דתימא בביהכ"נ של יחיד; אבל של רבים אסור, ואני (= שאני) אומר שמא אחד מסוף העולם קני בה. ר"ן.
- והא דקאמרין בירושלמי (ה"א) הדא דתימא בבית הכנסת של יחיד; אבל של רבים אסור, שאני אומר שמא אחד מסוף העולם קנוי בה, פירוש יש לו זכייה בה, ואפילו הסכימו כל הרגילים ליכנס לזאת העיר למוכרה, שמא יש אחד בסוף העולם שהיה סמוך לעיר הזאת, והיה רגיל ליכנס בה, ולדעתו הוקדשה. רא"ש.
- או"ח קנגז. ובהגדרת כפר ודרך כתב המשנ"ב (ס"ק כה), דבאתרא דלא שכיחי רבים דאתי מעלמא, נקרא כפר. אע"ג דשכיחי רבים עוברים ושבים לפרקים, כיון דלא קביעי בעיר אלא עוברים ושבים דרך עראי. אמנם כל מקום דשכיחי רבים מעלמא שבאין להתפלל שם, כגון מקום שהסוחרים מתקבצין שם תדיר לסחורה, או מקום שיש שם חכם גדול, שמתקבצים שם רבים הצריכים לו ולתורתו, אפילו אם העיר היא קטנה הוי ככרך, דמסתמא אדעתא דכל העולם בנאוהו. עוד כתב המשנ"ב (ס"ק לג), שאפילו הסכימו במכירה שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אין מכירתן מכירה. וכל זה בסתמא. אבל אם ברור לן דלא בנו אלא אדעתא דבני עירם לבד (כגון שהתנו בעת הבנין, או שהיו כפר כשבנו) וגם לא סייעו להם אחרים, דינו ככפר. וכתב המג"א בשם המבי"ט, דאפילו בית הכנסת של כרכים, אם אינם מתפללין בו, יכולין למוכרו.
- כיון דאין רגילין לבוא שם רוב עם, אדעתא דידהו יהוב, דמאי דבעי עבדי ביה. ראבי"ה.
- כל בית הכנסת שגבו מעלמא מעות לבנותו אין לו מכירה כלל דכיון שגבו מרבים לצורך בנינו חיישינן שמא יש אחר בסוף העולם שיש לו חלק בו ואפילו בית הכנסת של כפר. אור זרוע.
- או"ח קנגז. וביאר המשנ"ב (ס"ק כו), דמסתמא אחרים נתנו להם המעות שיעשו הם בהם מה שירצו, כיון שאין רגילות לבוא שם. ולכן, אפילו אם אותם אחרים אינם מסכימים אח"כ במכירה, מותר למכרה. מקורות: ראבי"ה (ריש סי' תקצ). אור זרוע (סי' שפה).
- ויעוין בדברי הכס"מ (הל' תפילה יא, יט) שכתב שנראה מדברי הרמב"ם שהיחיד יכול למכור אף בלא הסכמת הציבור.
- או"ח קנגז. וכתב המשנ"ב (ס"ק לה-לו), היינו שתלו בעת הבנין את הביהכ"נ על דעתו, ועל כן דעתו חשובה אח"כ כז' טובי העיר. וכל זה דוקא כשבנאוהו משלהם; אבל אם נדבו אחרים לזה, אין מועיל מה שתלו הם בדעת היחיד, דשמא יש אחד בסוף העולם שאין דעתו נוחה בזה. אבל ודאי לא היה דעתם שימכרו היחיד בלא דעתם, ולכן צריך שיהיה במעמד אנשי העיר. ואם בפירוש תלו בדעת היחיד שיכול למכור ויעשה מה שירצה בלא הסכמתם, אינו צריך לעשות בהסכמתם. וכתב בביה"ל (ד"ה בהסכמת) דמביאור הגר"א משמע שאין צורך במעמד אנשי העיר, דדינו כמו ז' טובי העיר בלא מעמד אנשי העיר בכפרים, דמהני מכירתם. אך דצריך אח"כ

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

אפילו למשתא ביה שכרא: דעת הרמב"ם והרא"ש שאם התנו עם שבעה טובי העיר בשעת המכירה, ניתן להוציא את בית הכנסת אף לשימוש בזוי, כמרחץ ובורסקי דלהלן.¹³ ודעת הראב"ד שבכל מקרה אין לעשות בו שימוש בזוי.¹⁴ והשו"ע פסק כרמב"ם ורא"ש.¹⁵

הוצאת המעות לדברי חול: הרמב"ם כתב "וכן אם התנו שבִּעָה טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר עַל מוֹתֵר הַדָּמִים שְׂיִהְיוּ חֲלִין - הָרִי אֵלּוּ חֲלִין...". ומדוייק, שאת המעות שאינן מן המותר, אין אפשרות להוציא לחולין.¹⁶ ודעת רש"י, רמב"ן, ור"ן,¹⁷ שאם התנו שבעה טובי העיר, אף את מעות בית הכנסת ניתן להוציא לדברי חול.¹⁸ וכן פסק השו"ע.¹⁹

מהות קדושת בית כנסת: דעת הרמב"ן שבית כנסת אין בו קדושה, אלא הוא כתשמישי מצוה שנזרקים לאחר מצוותם. ובזמן המצוה, יש בהן קדושה של כבוד.²⁰ ודעת הר"ן שהטילו עליו חכמים קדושה מדבריהם, כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה.^{21,22}

שולחן ערוך

(או"ח הלכות בית הכנסת, סימן קנג)

ב. בְּנֵי הָעִיר שֶׁמָכְרוּ בֵּית הַכְּנֶסֶת, יְכוּלִים לִקַּח בְּדָמָיו תְּבָה, דְּהֵינּוּ הֵיכַל שְׂמֹנֵיחִין בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ לֹחַ שְׂמַעְמִידִין עֲלָיו סֵפֶר תּוֹרָה; מְכָרוּ תְּבָה, יְכוּלִים לִקַּח בְּדָמָיו מִטְּפַחַת שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה; מְכָרוּ מִטְּפַחַת, לֹקְחִין בְּדָמָיָה סְפָרִים, דְּהֵינּוּ

להעלות הדמים בקדושה. מקורות: ר"ן (ז א ברי"ף, ד"ה כיון).

13. במשנה (כ"ז ב'): מוכרין אותו ממכר עולם, חוץ מארבעה דברים, למרחץ ולבורסקי לטבילה ולבית המים. זה לשון הר"ן: יש שגורסין במילתיה דרבא דלעיל בסמוך אפי' למשתי ביה שיכרא ולמשטח ביה פירי ולפי גירסא זו משמע שבני העיר במעמד אנשי העיר יכולין לתת רשות ללוקח להשתמש בבית הכנסת בדברים שלא היה ראוי לעשות מן הסתם... ולפי זה משמע דרבינא הכי קא מבעיא ליה מהו למזרעה דנמצא שהוא מבטל שם של בית הכנסת מעליו לגמרי ויציאשו עוד להחזירו לעולם ואורי ליה רב אשי דז' טובי העיר במעמד אנשי העיר יכולין להתנות ולתת רשות בכך.

14. וכתב הכס"מ, נראה שהוא אינו גורס ולמשטח ביה פירי אלא ולמשתי ביה שיכרא שפיר דמי, ומפרש דהיינו לשתות בדמיו שיכרא שפיר דמי; אבל לענין לאשתמש בבית, לא איירי הכא כלל.

15. או"ח קנג,ט. והמשנ"ב (ס"ק נח) כתב דדין זה לא בריא, ובביה"ל (ד"ה ואם מכרוהו) כתב, שאין להשתמש בבית הכנסת תשמיש של גנאי. מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' תפילה יא,ז). רא"ש (סי' א). וכן ר' ר"ן (ח א ברי"ף, ד"ה רבינא).

16. וכתב הב"י, והטעם, מדמייתי בגמרא ברייתא דקתני במה דברים אמורים שלא התנו אבל התנו אפילו לדכוסיא מותר. פירוש דכוסיא, ששוכרין בני העיר אדם רוכב סוס, שיהא להם מזומן לשלחו בשליחות למושל העיר. ואוקימנא בגמרא במכרו והותירו, והכי קאמר: במה דברים אמורים בשלא התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר; אבל התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אפילו לדכוסיא נמי מותר. משמע דלא מהני התנו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אלא דוקא למותר.

17. וכתב הכסף משנה (תפילה יא,יח) שכן דעת הרא"ש.

18. ור' להלן שנחלקו רמב"ן ור"ן בטעם הדבר.

19. או"ח קנג,ז.

20. לפיכך, בית הכנסת כל זמן שבני העיר רוצין בו ומצותן עליו נוהגין בו קדושה ואפילו בחרבנו, שהרי עדיין לא עבר זמן מצותו וראוי לשפץ אותו ולבנותו. אבל אם נמלכו למכרו כבר עבר זמן מצותו כסוכה לאחר שבעה ונפקעה קדושה מיניה. רמב"ן.

21. ואפילו התנו עליו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר אי אפשר שתפקע קדושתו בכדי מפני כבוד הקדושה שיש בו, מיהו לאחר שהטילו קדושתו על הדמים קדושת דמים קלישא מקדושת בהכ"ז לפי שדמים אלו לא עמדו מעולם לדבר שבקדושה ועוד דהוויא לה קדושה שניה וקלישא מקדושה ראשונה.

22. והפמ"ג (משבצות זהב ס"ק ז) הביא מחלוקתם, ודן בנפכ"מ, וכתב שמדברי השו"ע משמע כרמב"ן, ושהמג"א (ס"ק כח) החמיר כר"ן. עיי"ש.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

- שְׁכָתוֹב כָּל חֲמֵשׁ לְבָדוֹ, וְכֵן נְבִיאִים וְכַתוּבִים; מְכָרוּ סִפְרִים, לֹקְחִין בְּדַמְיָהוּן סִפְרֵי תוֹרָה, אֲבָל אֵיפְכָא לְהוֹרִידוֹן מִקְדָּשְׁתָּן, אֲסוּר. וְאִפְלוּ אִם קָנוּ בְּקִצַּת הַמַּעוֹת דְּבַר שְׁקֵדְשָׁתוֹ חֲמוּרָה, אֵין יְכוּלִין לְשַׁנּוֹת הַמוֹתֵר לְקִדְשָׁה קִלְהָ. אִם מִתֵּר לְקִנּוֹת בְּדַמְיֵי קִדְשָׁה אַחַת קִדְשָׁה אַחֶרֶת פְּיוּצָא בָּהּ, יֵשׁ אוֹסְרִים וְיֵשׁ מִתִּירִים.
- וְהָא דְבֵית הַכְּנֶסֶת נִמְכָּר, הֵי מַלֵּי שֵׁל כְּפָרִים שְׂאִין בָּאִים אֲנָשִׁים מִמְּקוֹמוֹת אַחֲרִים, שְׁלָא נַעֲשִׂית אֱלָא לְבִנְי הַכְּפָרִים לְבָדָם. וְאִפְלוּ בְּנוֹ אוֹתָהּ מִשָּׁל אַחֲרִים (מְרַדְכִי יֵשׁוּ בְּשֵׁם רַאבִּי"ה), וְלָכֵן יְכוּלִים לְמַכְרוֹ; וּמְכַל מְקוֹם הַמַּעוֹת נִשְׂאָרִים בְּקִדְשָׁתָן, וְאֵינָם רְשָׁאִים לְהוֹרִידוֹן מִקְדָּשְׁתָּן, וְהֵינּוּ כְּשִׁמְכָרוּ בְּנֵי הָעִיר שְׁלָא מַדְעַת פְּרִנְסִיָּהֶם, וְהוּא הַדִּין אִם מְכָרוּ ז' טוֹבֵי הָעִיר שְׁלָא בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר, אֲבָל אִם הִסְכִּימוּ ז' טוֹבֵי הָעִיר בְּאוֹתוֹ מְכָר, וְהֵי בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר, רְשָׁאִים לְהוֹצִיא הַמַּעוֹת לְכָל מַה שְׂיִרְצוּ, וְאִם קָבְלוּ עֲלֵיהֶם בְּנֵי הָעִיר בְּפִרוּשׁ בְּמְכָר זֶה כָּל מַה שְׂיַעֲשֶׂה, אִפְלוּ יַחֲדֵי מַה שְׂעֲשֶׂה עֲשָׂה. הַגֵּה: וְכָל שֵׁז' טוֹבֵי הָעִיר מוֹכְרִים בְּפָרְסוּם, מְקָרִי בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר וְאֵינּוּ צְרִיכִין לומר הוּן אוֹ אוֹ. (מְרַדְכִי) אֲבָל שֵׁל כְּרַפְכִים, שְׂבָאִים שִׁם מִמְּקוֹמוֹת אַחֲרִים, אִפְלוּ בְּנוֹ אוֹתוֹ מִשְׁלָהֶם, אֵינּוּ נִמְכָּר אֱלָא אִם כֵּן תְּלוּ אוֹתוֹ בְּדַעַת הַיַּחֲדִיד, שְׂאֵז יַעֲשֶׂה בּוֹ הַיַּחֲדִיד מַה שְׂיִרְצָה בְּהַסְכַּמַּת הַצְּבוּר; וְהוּא הַדִּין לְכָל דְּבָרֵי קִדְשָׁה שְׁנִזְכָּרוּ כָּאֵן, דְּכָלְהוּ גְרִירֵי בְּתֵר בֵּית הַכְּנֶסֶת. הַגֵּה: יַחֲדִיד שְׂבָנָה בֵּית הַכְּנֶסֶת וְנִתְנָה לְקַהֲל, דִּינָה כְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֵׁל קַהֲל; אֲבָל אִם שִׁיר לַעֲצֻמוֹ בָּהּ שׁוּם כֵּת, אֵין לָהּ מְכָר כִּי אִם עַל פִּי הַקַּהֲל וְעַל פִּי אוֹ יוֹרְשֵׁיו (אוֹר זְרוּעַ וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁר"י פֶּרֶק בְּנֵי הָעִיר). וְכָל זֶה לֹא מִיָּרִי אֱלָא כְּשֵׁיט לָהֶם בֵּית הַכְּנֶסֶת אַחֶרֶת, אֲבָל אִם אֵין לָהֶם רַק בֵּית הַכְּנֶסֶת אַחַת, אֲסוּר לְמַכְרוֹ דְּהָא אִפְלוּ לְסַתְרוּ אֲסוּר עַד שְׂיִבְנוּ אַחֶרֶת (רַבִּי יְרוּחָם נ"ג ח"ה וּב"י בְּשֵׁם הַרְמַב"ן). כָּל דְּבַר שְׂבַקְדָּשָׁה שְׁנִמְכָּר וּמִתֵּר לְשַׁנּוֹתוֹ, נִמְכָּר בְּלֹא הַכְּרָזָה וְאֵין בּוֹ אוֹנָאָה, אֲבָל דְּבַר שְׂאֲסוּר לְשַׁנּוֹתוֹ לְקִדְשָׁה קִלְהָ, צְרִיךְ הַכְּרָזָה. (תְּשׁוּבַת רִשְׁבֵּ"א ס' תר"ז).
- ט. כְּשִׁמְוֹכְרִים אֲנָשֵׁי הַכְּפָר בֵּית הַכְּנֶסֶת יְכוּלִים לְמַכְרוֹ מִמְּכָר עוֹלָם, וְהַלּוֹקֵחַ יַעֲשֶׂה בּוֹ מַה שְׂיִרְצָה, חוּץ מִמְּרַחֵץ וּבְרִסְקֵי וּבֵית הַטְּבִילָה וּבֵית הַכֶּסֶא; וְאִם מְכָרוּהוּ ז' טוֹבֵי הָעִיר בְּמַעֲמַד אֲנָשֵׁי הָעִיר, יַעֲשֶׂה הַלּוֹקֵחַ אִפְלוּ אֵלּוּ הָאֲרַבְעָה דְּבָרִים. (או"ח הלכות בית הכנסת, סימן קנד)
- א. רְחִבָּה שֵׁל עִיר, אֶפֶךְ עַל פִּי שְׂמִתְפַּלְלִין בָּהּ בְּתַעֲנִיּוֹת, אֵין בָּהּ מִשׁוּם קִדְשָׁה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֲרָא; וְכֵן בְּתֵים וְחִצְרוֹת שְׂמִתְקַבְּצִים בָּהֶם לְהַתְפַּלֵּל בְּאֶקְרָאִי (פִּי דָרוֹ מְקָרָה וְהַזְדַּמֵּן לֹא דָרוֹ קְבִיעוּת), אֵין בָּהֶם שׁוּם קִדְשָׁה. הַגֵּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא מְקָרִי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ אֱלָא אִם הוּא כְּמִין אֲרָגָז, שְׂאֵינּוּ עֲשׂוּי רַק לְכַבּוֹד הַתּוֹרָה, אֲבָל אֲרוֹן הַבְּנוּי בְּחוּמָה הַנֶּעֱשֶׂה לְשִׁמְיָרָה, לֹא מְקָרִי תְּשִׁמְיָשִׁי קִדְשָׁה; וְכָל שִׁכְן אִם הַסְּפָרִים מִתְקַלְקְלִים בּוֹ, דְּמִתֵּר לְטַלֵּן מִשֵּׁם (מְרַדְכִי וְהַגְּהוֹת אֲשֶׁר"י פ' בְּנֵי הָעִיר).

סתירת בית כנסת ישן לצורך בניית חדש

- (כ"ו ב') רמי בר אבא הוה קא בני בי כנישתא. הוה ההיא כנישתא עתיקא. הוה בעי למיסתריה ולאתווי ליבני וכשורי מינה, ועיולי להתם (להשתמש בקורות בית הכנסת הישן, לתיבתם בחדש).
יתיב וקא מיבעיא ליה הא דרב חסדא, דאמר רב חסדא: לא ליסתור בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי, התם משום פשיעותא (שמא יפשע ויטייאש ולא יבנה אחר). כי האי גוונא (שאין סתירתו אלא לבניינו של זה), מאי?
אתא לקמיה דרב פפא ואסר ליה. לקמיה דרב הונא ואסר ליה.

שיטות הראשונים

משום פשיעותא או משום צלווי: האור זרוע פסק כמאן דאמר משום צלווי. אבל רי"ף, רמב"ם, רא"ש ורוב הראשונים פסקו כמאן דאמר משום פשיעותא. וכן פסק השו"ע.²³

23. או"ח קנבא. מקורות: רי"ף (מגילה ח א). רמב"ם (הל' תפילה יא, יב). רא"ש (בבא בתרא פרק א ס' ד). אור זרוע (ס' שפה).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

סתירת בית כנסת כשיש בית כנסת קבוע אחר: הרא"ש פסק שאף כשישנו בית כנסת אחר, אסור להרוס את בית הכנסת.²⁴ הרשב"א והר"ן כתבו שכאשר ישנו בית כנסת קבוע אחר אין לחשוש משום פשיעותא.^{25,26}

חזי ביה תיוהא: כתב הריטב"א שאף כאשר ישנם סדקים, אין אפשרות לסתור את בית הכנסת אלא אם כן עשו מדעת פרנסי העיר.²⁷

שולחן ערוך

(או"ח הלכות בית הכנסת, סימן קנב)

א. אין סותרים בית הכנסת כדי לבנות בית הכנסת אחר, שפמא יארע להם אנס שלא יבנו האחר; אלא בונים אחר תחלה, ואחר כך סותרים הישן (ואפלו לא רצו לסתור רק מחצה א' להרחיבו, נמי דינא הכי) (ר' ירוחם נ"ג ח"ח וב"י בשם הרמב"ם). והני מלי, שהיה הראשון חזק; אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כתליו לפל, סותרים אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה, שפמא תדחק השעה וישאר חרוב. הגה: ואסור לקח אבנים מבית הכנסת הישנה כדי לבנות חדשה (הגהות אשר"י פ' בני העיר). ואסור לסתור דבר מבית הכנסת, אלא אם כן עושה על מנת לבנות. (מרדכי פרק בני העיר).

באיזה אופן ניתן להוציא בית כנסת לתשמיש חול

(כ"ו ב') אמר רבא: האי בי כנישתא - חלופה וזבונה, שרי (חלה קדושתו על החילוף או על הדמים, והוא יצא מן הקדושה להשתמש בו). אוגורה ומשכונה, אסור.

מאי טעמא? בקדושתה קאי.

ליבני נמי (לבנים של בית הכנסת), חלופינהו וזבונינהו, שרי. אוזופינהו, אסור.

הני מילי בעתיקתא (שנבנו כבר בכותל בית הכנסת שנפל). אבל בחדתא (שנעשו לשם בית כנסת), לית לן בה.

ואפילו למאן דאמר הזמנה מילתא היא, הנ"מ כגון האורג בגד למת (שאינו חסר אלא אריגה, ונאסר כדין תכריכי המת שאסורים בהנאה). אבל הכא, כטווי לאריג דמי, וליכא למאן דאמר (בכי האי גוונא הזמנה מילתא).

מתנה (נתנו בני העיר בית כנסת לתשמישי חול), פליגי בה רב אחא ורבינא: חד אסר. וחד שרי. מאן דאסר, במאי תפקע קדושתה?! ומאן דשרי, אי לאו דהוה ליה הנאה מיניה, לא הוה יהיב ליה, הדר הוה ליה מתנה כזביני.

24. וכתב שמרימר ומר זוטרא שסתרי ובנו בי קייטא בסיתוא ובי סיתוא בקייטא משום דאינהו סברי משום צלויי והוה להוה דוכתא לצלויי, אך להלכה פסק כאמור לעיל משום פשיעותא, ולכן "אפילו אי איכא דוכתא לצלויי אסור משום פשיעותא.

25. כי שמא מה שאמרו משום פשיעותא לאו למימרא דחוששין דילמא פשעי ולא בנו כלל אלא דילמא פשעי ומתשלוי ואף על גב דאיכא דוכתא לצלויי כיון דלאו ביהכ"נ קבוע הוא חיישינן אבל היכא דאיכא ביהכ"נ קבוע לא חיישינן. רשב"א.

26. והמשנ"ב (קנב, ס"ק ה) כתב, דהיכא דאיכא עוד ביהכ"נ קבוע בעיר שיכולים להתפלל שם כולם, הט"ז מתיר, והמג"א אוסר בכל גוונא. אמנם בב"ה"ל (ד"ה שלא) הכריע להדיא כט"ז. מקורות: רא"ש (בבא בתרא פרק א ס' ד). רשב"א (בבא בתרא ג' ב', ד"ה מרימר). ר"ן (בבא בתרא ג' ב', ד"ה מאי).

27. והרשב"א (מגילה כ"ו ב', ד"ה אתא) כתב דברים אלו בלשון אפשר. וכן דברים דומים כתוב בהגהה לתוספות (בבא בתרא ג' ב') בתירוץ השני. והביה"ל (קנב, ד"ה אבל) הביא את דברי הריטב"א להלכה. מקורות: ריטב"א (מגילה כ"ו ב' ד"ה מיהו).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

שכירות ומשכון לרבים: כתבו התוספות שכל מה שנאסר כאן להשכיר ולמשכן את בית הכנסת, היינו דווקא ליחיד; אך אם עושה לרבים, מותר.²⁸

נתינת בית כנסת במתנה: הרי"ף והרמב"ם פסקו לקולא, שמותר לתת בית כנסת במתנה.²⁹ רבינו ירוחם כתב שהדבר נשאר בספק ולכן יש להחמיר.³⁰ והשו"ע פסק כרי"ף.³¹

ההנאה שמקבלים תמורת בית הכנסת: דעת הרמב"ן, והביאו הרשב"א, שהתמורה שמקבלים עבור בית הכנסת היא דבר של מצוה. ודעת הר"ן כתב שאין צורך שהתמורה תהיה דבר מצוה.³² השו"ע סתם שניתן לתת במתנה כיון שיש להם הנאה מכך.³³

מועד נתינת התמורה למתנה: כתב הריטב"א בשם רבו שההנאה שהציבור מקבלים תמורת בית הכנסת יכולה להיות אף לאחר נתינת בית הכנסת.³⁴

באיזה מקרה מדובר: דעת רי"ף ורא"ש, דפלוגתייהו כשנתנו שבעה טובי העיר, במעמד אנשי העיר. ובלאו הכי, לכולי עלמא אסור. דעת רמב"ן וריטב"א דפלוגתייהו בשבעה טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר. אבל במעמד אנשי העיר, לכולי עלמא מותר. והרשב"א כתב שמספיק תנאי אחד, שבעה טובי העיר או במעמד אנשי העיר.³⁵

שולחן ערוך

(או"ח הלכות בית הכנסת, סימן קנג)

יא. בית הכנסת או לבנים ועצים מבית הכנסת ישן שסתרו, יכולים לתן במתנה, דאי לאו דהוה להו הנאה מניה לא הוה יחבי ליה הדר הוה ליה פמכר, וכן יכולים להחליפן באחרים והם יוצאים לחלין; אבל אסור למשכנן או להשכירן או להשאילן, אפלו על ידי ז' טובי העיר, שעדין נשארים בקדשתן שאין כאן דבר אחר שתחול קדשתן עליו. הגה: ודוקא בדרך שמורידן מקדשתן, אבל מתר להשאיל אפלו ספר תורה לקרות בה, אפלו משל רבים ליחיד. (ב"י בשם א"ח).

28. הב"י (או"ח קנג) העיר על דבריהם שלא ראה לאחד מהפוסקים שכתב כך. מקורות: תוספות (כ"ו ב', ד"ה אוגורה).

29. דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיכל. ב"י.

30. וכן נראית דעת הרא"ש שהביא את שתי הדעות ולא הכריע.

31. או"ח קנג,יא. מקורות: רי"ף (ח א). רמב"ם (הל' תפילה יא,כ). רבינו ירוחם (נתיב ג ח"ח).

32. ותו קשיא לי בלישנא דאמרין אי לאו דה"ל הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה מתנה לא משמע דההיא מתנה תיהוי דיהיב להו מידי דדבר מצוה כגון תורה ומטפחות או ספרים. ר"ן.

33. או"ח קנג,יא. ובפשטות כוונתו בכך לפסוק כדעת הר"ן, שכן בב"י כתב שמסתימת כל הפוסקים שלא כתבו שצריך דווקא דברי מצוה משמע שסוברים כדעת הר"ן. מקורות: רמב"ן (כ"ה ב', ד"ה לפי). רשב"א (כ"ו ב', ד"ה והקשה). ר"ן (ח א ברי"ף, ד"ה ומאן).

34. וכתב על כך המשנ"ב (ס"ק סח) שלפי זה אם מדובר על נתינת עיר רחוקה שבדאי לא נהנו ולא יהנו מהם לעולם, יהיה אסור לתת להם את בית הכנסת. מקורות: ריטב"א (כ"ו ב', ד"ה מתנה).

35. והמשנ"ב (קנג, ס"ק סו) הביא דעת הרי"ף, שיכולים לתת במתנה, היינו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר (ואפילו תמורת חולין). וכתב שיש אומרים (היא דעת הרמב"ן), שאפילו בלא מעמד אנשי העיר (ובאופן כזה צריכה להיות ההנאה דווקא מדבר שהוא עליו בקדושה). מקורות: רי"ף (ח א). רא"ש (סי' א). רמב"ן (כ"ה ב', ד"ה וכן). ריטב"א (כ"ו ב', ד"ה מתנה). רשב"א (כ"ו ב', ד"ה מתנה).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

תשמישי מצוה וקדושה שסיימו להשתמש בהם

(כ"ו ב') **תנו רבנן:** תשמישי מצוה (ששימשו בהם למצוה), נזרקין. תשמישי קדושה, נגנזין. ואלו הן תשמישי מצוה: סוכה, לולב, שופר, ציצית. ואלו הן תשמישי קדושה: דלוסקמי (שקים של) ספרים, תפילין ומזוזות, ותיק של ס"ת, ונרתיק של תפילין, ורצועותיהן.

אמר רבא: מריש הוה אמינא האי כורסאי (בימה של עץ), תשמיש דתשמיש הוא (שפורס מפה עליו, ואח"כ נותן ספר תורה עליו), ושרי. כיון דחזינא דמותבי עלויה ס"ת (בלא מפה), אמינא תשמיש קדושה הוא, ואסור.

ואמר רבא: מריש הוה אמינא האי פריסא, תשמיש דתשמיש הוא (תשמיש של ארון). כיון דחזינא דעיפי ליה (פעמים שכופלים אותו תחת ס"ת) ומנחי סיפרא עלויה, אמינא תשמיש קדושה הוא, ואסור.

ואמר רבא: האי תיבותא דאירפט (ארון שנתקלקל ונפרד מחיבורו), מיעבדה תיבה זוטרת, שרי. (לעשות ממנה) כורסייא (בימה), אסיר (שמורידה מקדושתה).

ואמר רבא: האי פריסא דְּבַלָּה (יריעות הארון שבלו), למיעבדה פריסא לספרי (מעיל לס"ת), שרי. לחומשין (חלק מס"ת), אסיר.

ואמר רבא: הני זבילי דחומשי (שקים של חומשים), וקמטרי דספרי (ארגזים של ספרי תורה), תשמיש קדושה נינהו ונגנזין. פשיטא! מהו דתימא הני לאו לכבוד עבידן, לנטורי בעלמא עבידי, קמ"ל.

אמר מר זוטרא: מטפחות ספרים (אף של ס"ת) שבלו, עושין אותן תכריכין למת מצוה, וזו היא גניזתן.

ואמר רבא: ספר תורה שבלה, גונזין אותו אצל תלמיד חכם, ואפילו שונה הלכות (שלא שימש תלמידי חכמים בתלמוד ובגמרא, אלא במשניות ובברייתות). אמר רב אחא בר יעקב: ובכלי חרס, שנאמר, **וּנְתַתֶּם בְּכָלֵי חַרְשׁ לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים**.

שיטות הראשונים

שימוש לצרכיו בתשמישי מצוה: רב אחאי גאון כתב שההיתר להשתמש בתשמישי מצוה לצרכיו, הוא רק לאחר שהסתיימה מצותם.³⁶ וכן כתב הר"ן.³⁷ והטור כתב שאף בזמן שהם עומדים למצוה מותר להשתמש בהם,³⁸ אך כתב

36. דאסיר להון לדבית ישראל למעבד צרכיהון במדעם דעביד למיפק ביה ידי חובתיה במצוה, כגון חוטי דציצית למיצר בהון מדעם, אי נמי הושענא לאורוחי ביה, ואתרוג דמצוה למיכליה, אי נמי איסתפוקי מעצים דסוכה **עד דשלים מצותיהו**, משום דקא מבזי מצוה, דילפינן לן דאסיר לבזוי מצוה מכיסוי הדם, דתנאי: ושפך את דמו וכסהו, במה ששפך, בו יכסה; שלא יכסנו ברגל, שלא יהו מצות בזויות עליו. ודאי איתעביד להו מצותיהו וחוטי איפסיקו להו **שרי למיעבד בהון צרכיהו**. רב אחאי גאון.

37. וכך דייק הב"י מדברי הרמב"ם שכתב (הלכות ציצית פרק ג הלכה ט): נפסקו לו חוטי לבן או תכלת זורקו באשפה מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה, ומשמע מכך שדווקא כשנפסקו מותר.

38. ויראה דאפילו בעודן במצותן מותר להשתמש בהן, אבל בשאלתות כתב (מובא לעיל בהערה הקודמת)... ואפשר לחלק שאינו דומה לדם דשאני התם כשמכסה ברגל עושה המצוה דרך בזיון מה שאין כן כאן. טור. והקשה עליו הב"י: ותמהני עליו היאך סתר דברי השאלתות בדחיה בעלמא, דאיכא למימר כשנהנה מהמצוה היא בזויה בעיניו. וכיון דחזינן דקפיד רחמנא גבי דם שלא יהו מצות בזויות עליו ילפינן מיניה לכל ביזוי מצוה ואפילו ביזוי כל דהו. ועוד, דלפי דבריו מאיזה טעם אסור לאורוחי בהושענא ולמיכל אתרוג

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שטוב להחמיר. והשו"ע פסק כשאלתות.³⁹

זריקה בצורה מבזה: כתב ראשונים בשם הראב"ד, שאף שאין צריכים גניזה, אך אין לנהוג בהם מנהג בזיון. והמהרי"ל כתב שלאחר שנפסקו חוטי הציצית, נוהגים לעשות בהם מצוה אחרת. הרמ"א הביא את דבריהם, והוסיף שיש מחמירים לגנוז את חוטי הציצית.⁴⁰

קדושה בדבר שעשוי לשמירה ולא לכבוד: דעת האור זרוע והמרדכי שדבר שעשוי לשמירה ולא לכבוד, אינו נחשב תשמישי קדושה.⁴¹ ודעת המאירי ורבינו ירוחם שאף הוא נחשב לתשמישי קדושה. והרמ"א פסק כאור זרוע ומרדכי.⁴²
האי פריסא תשמיש דתשמיש הוא: רש"י, אור זרוע ומאירי, ביארו שפריסא הוא יריעה שפורסים בתוך הארון מבפנים.⁴³
תוספות ורא"ש ביארו שפריסא הוא פרוכת מחוץ לארון. הרשב"א והר"ן ביארו שפריסא הוא פרוכת שפורסים על התיבה.⁴⁴

שולחן ערוך

(או"ח הלכות ציצית, סימן כא)

א. חוטי הציציות שֶנֶפְסְקוּ יִכּוּל לְזַרְקֵן לְאַשְׁפָּה מִפְּנֵי שֶהוּא מְצוּה שְׂאִין בְּגוֹפָה קְדֻשָּׁה, אֲבָל כָּל זְמַן שֶהֵם קְבוּעִים בְּטִלְיַת אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, כְּגוֹן לְקִטּוֹר בָּהֶם שׁוֹם דְּבָר, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה מְשׁוּם בְּזוּי מְצוּה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאף לְאַחַר שֶנֶפְסְקוּ אִין לְנֶהֱג בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיוֹן לְזַרְקֵן בְּמָקוֹם מְגֵנָה אֶלָּא שְׂאִין צְרִיכִין גְּנִיזָה (כָּל בּו הַלְכוֹת שֶבֶת) וְיֵשׁ מְדַקְדְּקִין לְגַנְזוֹ וְהַמְחִמִּיר יִמְדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת תְּבוּא עֲלֵיו בְּרִכָּה (מְהַר"ל הַלְכוֹת צִיצִית) וְע"ל ס' תרס"ד סְעִיף ח' ט'.

דמצוה (סוכה לז): ולהסתפק מנויי סוכה כל שבעה (שבת כב). ולהשתמש מנר חנוכה (שם) ושרי לאשתמושי בחוטי ציצית? דאי טעמא דהני משום דאיתקצו למצוותיהו, חוטי ציצית נמי איתקצי למצוותיהו.

39. או"ח כא,א. וכתב המשנ"ב (ס"ק ג) שאף כשאין עומדים למצותם, אסור לעשות בהם שימוש מגונה. ובביה"ל (ד"ה לקשור) כתב שגם במצוות דרבנן יש לאסור שימוש בזוי. מקורות: שאלתות (שאלתא קכו). ר"ן (ח' ע"א ד"ה תשמישי מצוה). טור (או"ח כא).

40. או"ח כא,א. וכתב המשנ"ב (ס"ק ז) שכל החומרא היא רק בלזרוק בידיים; אך אם מתוך שלא גזו נזרקו ממילא, אין לחוש לכך. מקורות: ראב"ד (מובא ברשב"א שבת קכ"ה א', ד"ה הא דא"ר זירא; מאירי שבת קכ"ה א', ד"ה שירי). ר"ן (מח א ברי"ף, ד"ה שירי). ארחות חיים (הל' ציצית סי' לד). כלבו (סי' לא). מהרי"ל (מנהגים' הל' ציצית אות ג).

41. תדע, דאמר רבא הנהו זבילי דחומשי וקמטרי דספרי, תשמישי קדושה נינהו ונגנזין, וכו', ופרכינן פשיטא ושנינן מהו דתימא הני לאו לכבוד עבידי לנטורי בעלמא הוא דעבידי וכאינדונא בעלמא דמיין קמ"ל. פי' קמ"ל דלאו לנטורי עבידי, אלא לכבוד עבידי, הלכך יש בהן משום תשמיש קדושה. הא למדת, דכל היכא דלנטורי עבידי לית ביה משום תשמיש קדושה. אור זרוע.

42. או"ח קנד,ג. והביה"ל (ד"ה אבל ארון) הסתפק בדעת המאירי ורבינו ירוחם במקרה שארון הקודש חקוק בקיר, האם יש לאסור משום תשמישי קדושה, או שמקום זה מתבטל לשאר הכתלים. מקורות: אור זרוע (ח"ב סי' שפו). מרדכי (סי' תתכא-תתכב). מאירי (כ"ו ב', ד"ה תשמישי מצוה). רבינו ירוחם (נתיב ב ח"ד).

43. והקשו על דבריו תוספות שהתיבה קדושה מהפריסא, ולכן הכרחי לומר שהפריסא יותר רחוקה מהספר מאשר התיבה. ושאר הראשונים הקשו שזהו תשמיש לספר תורה, ולא תשמיש דתשמיש. אולם מדברי רש"י (ד"ה תשמיש דתשמיש) משמע שמבין שהפריסא הינה לכבוד הארון ולא לכבוד הספר תורה, ולכן מוגדר כתשמיש דתשמיש.

44. וכתב המשנ"ב (קנד ס"ק ט) שארגזים המיוחדים לספרים עם כריכה, אינם נחשבים תשמישי קדושה, כי אם תשמיש דתשמיש. מקורות: רש"י (כ"ו ב', ד"ה פריסא). אור זרוע (חלק ב סי' שפו). מאירי (כ"ו ב', ד"ה תשמישי מצוה). תוספות (כ"ו ב', ד"ה מריש). רשב"א (כ"ו ב', ד"ה האי). רא"ש (תוספותיו, כ"ו ב', ד"ה האי). ר"ן (ח ב ברי"ף, ד"ה מריש).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(או"ח הלכות בית כנסת, סימן קנד)

- ג. תשמישי קדושה, כגון: תיק של ספרים ומזוזות, ורצועות תפלין, וארזז שנותנין בו ספר תורה או חמש וכסא שנותנין עליו ספר תורה, וילון שתולין לפני היכל, יש בהן קדושה וצריה לגנזן. הגה: ודוקא הדבר שמניחין בהן דבר הקדושה בעצמו לפעמים, או שנעשית לכבוד כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אותו מכסה שהוא לשמור אותו מכסה שעל הקרשים, לא מקרי תשמיש, דהוי תשמיש דתשמיש, וכל כיוצא בזה. יש אומרים דלא מקרי ארון הקודש אלא אם הוא כמין ארזז, שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אבל ארון הבנוי בחומה הנעשה לשמירה, לא מקרי תשמיש קדושה; וכל שכן אם הספרים מתקלקלים בו, דמותר ליטול משם (מרדכי והגהות אשר"י פ' בני העיר). אסור לכבס מטפחות של ספר תורה במי רגלים, מפני הכבוד (ר' יוחס"ב נ"ב ח"ד ור"ן מרדכי פ"ק דמ"ק).
- ד. מטפחות ספר תורה שבלו, יכולים לעשות מהם תכריכין למת מצוה וזו היא גניזתן.
- ה. ספר תורה שבלה, מניחין אותו בכלי חרס וגונזין אותו בקבר תלמיד חכם, אפלו אינו אלא שונה הלכות ולא שמש תלמידי חכמים.
- ו. אין עושין מתבה כסא לספר תורה; אבל מתר לעשות מתבה גדולה קטנה, וכן מתר לעשות מכסא גדול כסא קטן, אבל אסור לעשות ממנו שרפרף (פי' כסא קטן) לכסא; וכן מתר לעשות מוילון גדול וילון קטן, או לעשות ממנו כיס לספר תורה; אבל לעשות ממנו כיס לחמש, אסור. הגה: ופרכת שאנחנו תולין בפני הארון אין לו קדשת ארון, רק קדשת בית הפנסת; וכן הפלונסות שבו תולין הפרכת, ומכל מקום אסור לעשות מהם העצים שמסמנים בו הקריאה לחובת היום, שאינן קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סי' רכ"ה).
- (יו"ד הלכות ספר תורה, סימן רפב)
- ז. ספר תורה שבלה או נפסל, נותנין אותו בכלי חרס וקוברין אותו אצל תלמיד חכם, וזו היא גניזתו.
- יב. תיק שהוכן לספר תורה והנח בו, וכן המטפחות והארון והמגדל שמניחים ספר תורה בו, אף על פי שאין מניחים בו ספר תורה כשהוא לבדו אלא כשהוא בתיק, וכן הכסא שהוכן להניח ספר תורה עליו, והנח, כלם תשמישי קדושה הם ואסורים, ולאחר שיבלו או ישברו, נגנזים.
- יג. תבה שגשברה, מתר לעשות ממנה אחרת קטנה. אבל אסור לעשות ממנה כסא לספר תורה. וכסא שגשבר, מתר לעשות ממנו כסא קטן, ואסור לעשות ממנו שרפרף (פי' ספסל קטן) לכסא.